

5. ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

*Калабухова С. В., канд. екон. наук, професор
кафедри обліку в кредитних і бюджетних
установах та економічного аналізу*

ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ОБЛІК І АУДИТ» ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЇХ НАВЧАННЯ

Для розбудови економіки знань (інноваційної економіки) і забезпечення її стійкого розвитку необхідні фахівці нової формації, які володіють потужним інтелектуальним потенціалом, знаннями, навичками, компетенціями, що формуються саме у сфері освіти.

Для розкриття сутності фундаменталізації університетської підготовки студентів обліково-економічного факультету необхідно спиратися на такі аспекти науки, що розкривають зміст цього поняття:

1. Наука — це особлива форма суспільної свідомості.
2. Наука — це система нагромадженого соціально значущого знання.
3. Наука — це особливий соціальний інститут для поповнення і поглиблення цього знання.

При цьому варто враховувати, що зброєю науковця є не тільки спеціальні матеріальні засоби: інструменти, прилади, лабораторне обладнання, але й логіко-гносеологічні засоби: поняття, концепції, методи.

До основних принципів наукового пізнання слід віднести:

1. Принцип об'єктивності — визнання незалежності логіко-гносеологічних засобів пізнання від окремих наукових шкіл.
2. Принцип детермінізму — пошук причинно-наслідкових зв'язків між історичними засобами пізнання та сучасним рівнем розвитку соціальної системи.
3. Принцип розвитку — наявність кількісних та якісних змін в наукових дослідженнях, прискорення науково-технічного прогресу, перехід кількісних змін у якісні.
4. Принцип історизму — спадкоємність праці вчених, кумулятивність нагромадження знань.

5. Принцип єдності теорії та практики — наука є джерелом кумулятивних знань, які використовуються у сферах практичної діяльності людства.

Згідно Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», стаття 1: «Наукова діяльність — це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження». Закон України «Про освіту», ст. 45 підкреслює, що «держава визнає пріоритет фундаментальних досліджень, що виконуються у системі освіти.» Згідно Закону України «Про вищу освіту», ст. 61, «наукова діяльність вищих навчальних закладів забезпечується через:

- органічну єдність змісту освіти і програм наукової діяльності;
- спрямування фундаментальних, прикладних досліджень і розробок на створення і впровадження нових конкурентоздатних техніки, технологій та матеріалів;
- створення стандартів вищої освіти, підручників та навчальних посібників з урахуванням досягнень науки і техніки;
- розвиток різних форм наукової співпраці (в тому числі міжнародної) з установами і організаціями, що не входять до системи вищої освіти, для розв'язання складних наукових проблем, упровадження результатів наукових досліджень і розробок;
- безпосередню участь учасників навчально-виховного процесу в науково-дослідних і дослідно-конструкторських роботах, що проводяться у вищому навчальному закладі;
- планування проведення і виконання науково-педагогічними працівниками наукових досліджень у межах основного робочого часу;
- залучення до навчально-виховного процесу провідних учених і науковців, працівників вищих навчальних закладів та інших наукових установ і організацій;
- організацію наукових, науково-практичних, науково-методичних семінарів, конференцій, олімпіад, конкурсів, науково-дослідних, курсових, дипломних та інших робіт учасників навчально-виховного процесу».

У цьому контексті зроблено узагальнення щодо розуміння сутності наукової складової навчального процесу та інноваційних технологій його розвитку. Отже, наукова складова навчального процесу має забезпечувати:

- уміння вибирати студентом необхідні методи дослідження, модифікувати існуючі та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;

- уміння обробляти отримані результати, аналізувати й осмислювати їх за допомогою логіко-гносеологічних засобів наукового пізнання;

- уміння подавати підсумки виконаної роботи у вигляді звітів, рефератів, наукових статей, доповідей, які оформлені згідно з установленими вимогами із залученням сучасних матеріальних засобів презентації результатів наукового пізнання.

При цьому, інноваційні технології розвитку навчального процесу повинні передбачати:

- модернізацію озброєності навчального процесу:

- створення нових курсів та оновлення змісту старих навчальних програм дисциплін;

- використання інноваційних освітніх технологій (дистанційне навчання у формі відеолекцій, веб-трансляцій лекцій, вебінарів, онлайн-консультацій; майстер-класи; інтерактивні лекції);

- використання інноваційних матеріальних засобів навчання (мультимедіа-презентації; відеоігри; програмне забезпечення);

- формування професійних компетенцій студентів, що навчаються за відповідними спеціальностями, згідно кваліфікаційних характеристик професій:

- відповідність кваліфікаційним вимогам до професійної групи «Керівники»;

- відповідність кваліфікаційним вимогам до професійної групи «Професіонали»;

- відповідність кваліфікаційним вимогам до професійної групи «Фахівці»;

- формування особистісних та соціальних компетенцій випускників, що передбачають:

- уміння налагоджувати контакти;

- уміння презентувати себе як кандидата, свою компанію;

- уміння працювати в команді;

- уміння вирішувати управлінські проблеми.

Таким чином, ми підійшли до поняття фундаменталізації університетської освіти. Існують різні підходи до його тлумачення. Зокрема, А. М. Колот (КНЕУ) під фундаменталізацією університетської освіти вважає суттєве підвищення якості освіти і рівня компетентності фахівців шляхом модернізації змісту навчальних дисциплін та науково-методичного забезпечення навчального процесу. Вчені МГУ ім. М. В. Ломоносова зазначають, що фундаментальність підготовки майбутніх спеціалістів — це присутність науки в освіті, навчання студентів з використанням самих сучасних наукових досліджень. Педагогічна концепція наголо-

шує, що фундаменталізація освіти — це якість «упаковки» сучасних знань та якість їх засвоєння, особистісного осмислення тим, хто навчається.

Власне визначення даного поняття ми бачимо так. Фундаменталізація університетської освіти — це посилення наукової складової навчального процесу шляхом розвитку у студентів за допомогою інноваційних освітніх технологій здатностей до накопичення знання різних точок зору на предмет, спроможності синтезувати із різнодумства власну унікальну точку зору щодо розв'язання практичних проблем. Якщо говорити простими словами, то у співвідношенні компетенцій, якими повинні оволодіти студенти в контексті «знати» і «вміти», наголос слід робити на компетенціях «знати».

Для досягнення означених цілей щодо посилення наукової складової навчального процесу студентів за спеціальністю «Облік і аудит» розроблено ряд завдань, що потребують розв'язання. Отже, до основних завдань фундаменталізації університетської підготовки студентів за спеціальністю «Облік і аудит» віднесено:

- посилення рівня фундаментальної підготовки шляхом удосконалення плану навчального процесу бакалаврів з обліку і аудиту з урахуванням пакетного підходу до вибору фахових дисциплін та надання їм статусу «за вибором факультету»;
- розроблення нового покоління робочих навчальних програм з бухгалтерського обліку, аналізу господарської діяльності та аудиту з урахуванням сучасних вимог до кваліфікаційних характеристик бухгалтера, аналітика і аудитора;
- удосконалення організації навчального процесу у напрямку інтелектуалізації та індивідуалізації освіти фахівця з обліку, аналізу і аудиту та запровадження наукової співпраці з професійними організаціями бухгалтерів та аудиторів;
- оновлення навчально-методичного забезпечення навчального процесу шляхом видання новітніх підручників та навчальних посібників, що дозволяють перевіряти рівень набутих знань і професійних компетенцій.

Розв'язання першого завдання бачиться таким чином. Необхідно сформувати пакет вибірових фахових дисциплін та надати їм статусу «за вибором факультету». Таким чином вони перейдуть у статус «обов'язкових» для студентів ОЕФ та дозволять підвищити якість освіти за фаховим спрямуванням. Розрахунок питомої ваги всіх вибірових фахових дисциплін за спеціальністю «Облік і аудит» показав, що всі разом вони займають лише 18,3 % загального навчального часу у 240 кредитів, тому для за-

безпечення якісного навчання студентів їх опанування «у пакеті» не буде лишнім.

У «пакет дисциплін» циклу професійної підготовки бакалаврів з обліку і аудиту пропонується включити: історія бухгалтерського обліку — 3 кредити (4 семестр); облік у зарубіжних країнах — 4 кредити (5 семестр); облік і звітність суб'єктів малого підприємництва — 4 кредити (5 семестр); облік за видами економічної діяльності — 4 кредити (6 семестр); внутрішньогосподарський контроль — 4 кредити (6 семестр); облік фінансових послуг — 4 кредити (6 семестр); комп'ютерні інформаційні системи в аудиті — 4 кредити (7 семестр); облікова політика підприємства — 4 кредити (7 семестр); оцінка в бухгалтерському обліку — 4 кредити (7 семестр); судово-бухгалтерська експертиза — 4 кредити (8 семестр); аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень — 4 кредити (8 семестр).

Розв'язання другого завдання ми бачимо у напрямку модернізації тематичних планів дисциплін та у деталізації опису технології опанування знань на лекційних і практичних заняттях, а також під час самостійної роботи студента. В робочих навчальних програмах з бухгалтерського обліку пропонується модернізувати зміст тематичних планів, планів лекцій та планів семінарських занять, доповнивши їх темами: «Облік в недержавних фінансових установах», «Облік поточних біологічних активів», «Облік інвестиційної та інноваційної діяльності»; з аналізу господарської діяльності — доповнити тематичні плани лекцій та практичних занять темами «Основи аналітичних досліджень», «Стратегічний аналіз», «Аналіз в галузях економіки», «Аналіз інвестиційної та інноваційної діяльності»; з аудиту — темами: «Основи аудиту», «Управлінський аудит», «Екологічний аудит», «Аудит діяльності благодійних організацій».

Уточнення викладу плану дій учасників навчального процесу у процесі аудиторної та самостійної роботи пропонується здійснити в контексті опису технологій навчання за допомогою використання електронно-освітніх ресурсів.

Для розв'язання третього завдання розроблено такі пропозиції щодо організації навчального процесу в контексті фундаментальної підготовки бакалавра з обліку і аудиту:

- інтелектуалізація освітнього процесу та навчання студента «вчитися самостійно» повинні відбуватися шляхом перетворення практичних занять у академічних групах на функціонування малих груп у формі «школи бухгалтера», «школи аналітика», «школи аудитора» з наданням відповідних сертифікатів професійними

організаціями бухгалтерів та аудиторів при проходженні певної атестації;

- індивідуалізація навчального процесу студента облікової спеціальності повинна здійснюватися шляхом створення навчальних лабораторій, що імітують офісне робоче місце бухгалтера з програмним забезпеченням тренінгів з обліку, аналізу та аудиту на єдиному прикладі.

Розв'язання четвертого завдання знайшло свого втілення у пропозиціях щодо методичного забезпечення навчального процесу на рівні бакалавра з обліку і аудиту:

- потребує модернізації структура підручників та навчальних посібників, у яких обов'язковими елементами мають бути алфавітний покажчик основних термінів, глосарій термінів з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, використана література, приклади застосування описаних методик та коментарі до них, звітність конкретного підприємства, тести та запитання для самоконтролю, перелік останніх наукових видань з бухгалтерського обліку, аналізу господарської діяльності, аудиту, відомості про авторів та їх приналежність до наукових шкіл;

- видання новітніх підручників та навчальних посібників з бухгалтерського обліку, аналізу господарської діяльності, аудиту краще здійснювати у схемах і таблицях, що сприятиме візуалізації та наочному сприйняттю специфіки обліково-аналітичних та аудиторських процедур, які наводяться у навчальному матеріалі;

- стає необхідною розробка комп'ютерних навчальних програм та дистанційних навчально-методичних комплексів з обліку, аналізу та аудиту господарських операцій суб'єктів господарювання.

Для кількісного виміру наукомісткості навчального процесу в КНЕУ пропонується використовувати таку формулу:

Наукомісткість навчального процесу в КНЕУ

=

**Витрати на науково-педагогічну діяльність викладачів КНЕУ
(за контрактами)**

Доходи загального та спеціального фондів КНЕУ

від надання освітніх послуг

Наприкінці варто підкреслити, що в рамках Болонського процесу вузівський сектор науки у значній мірі зводиться до положення «фабрики з виробництва» кадрів середньої ланки, які володіють конкретними навичками та вміннями. А це не потребує наявності фундаментальної вузівської науки, що, певна річ, не допустимо. Виходить так, що за вимогами Болонського процесу на обліково-економічному факультеті достатньо здійснювати підготовку «бакалавра з рахівництва», але не бухгалтера-аналітика керівної ланки народного господарства, який володіє фундаментальними знаннями.

*Городянська Л. В., канд. екон. наук,
докторант кафедри обліку підприємницької діяльності*

УПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВІДТВОРЮВАНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Вирішення проблеми підвищення якості підготовки фахівців з обліку та аудиту нерозривно пов'язано з упровадженням у навчальний процес інноваційних технологій. Так, доповнення лекційного матеріалу результатами наукових досліджень кафедри, використання у процесі викладання дисципліни «Організація обліку» мультимедійної техніки та застосування на практичних заняттях тренінгових технологій сприяє зацікавленості студентів, зосередженню їх уваги на головних положеннях матеріалу, спонукає до самовдосконалення та ґрунтовного опанування знаннями.

Підвищення науково-методичного рівня проведення лекцій, наприклад, з дисципліни «Організація обліку» для студентів-магістрів забезпечується шляхом упровадження в навчальний процес результатів наукових досліджень з обліку та аналізу відтворюваних економічних ресурсів. Організація обліку таких ресурсів ґрунтується на використанні традиційної економіко-правової класифікації видів необоротних матеріальних і нематеріальних активів та передбачає визначення елементів і складових амортизаційної політики підприємства. Ці питання докладно розглядаються та обговорюються під час проведення лекційних та практичних занять, де пильна увага приділяється визначенню за-